

Istraživanje kulture odijevanja Indijanaca i njihov utjecaj na dizajn današnjice

---

Opačak, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:142604>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
ZAVOD ZA TEKSTILNI I MODNI DIZAJN

ZAVRŠNI RAD

**ISTRAŽIVANJE KULTURE
INDIJANACA I NJIHOV UTJECAJ NA
DIZAJN DANAŠNJICE**

Monika Opačak
Zagreb, 2022.g.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
ZAVOD ZA TEKSTILNI I MODNI DIZAJN

ZAVRŠNI RAD

**ISTRAŽIVANJE KULTURE
INDIJANACA I NJIHOV UTJECAJ NA
DIZAJN DANAŠNJICE**

Mentor:

Doc.dr.sc. Blaženka Brlobašić Šajatović

Studenta:

Monika Opačak

Broj indeksa 10523/TMD

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA
ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

Broj stranica: 51

Broj slika: 16

Broj likovnih ostvarenja: 5

Broj literaturnih izvora: 6

Članovi povjerenstva:

- Doc.dr.sc. Renata Hrženjak, predsjednik
- Doc.dr.sc. Blaženka Brlobašić Šajatović, član
- Doc.art. Josipa Štefanec, član
- Doc.dr.sc. Bosiljka Šaravanja, zamjenik člana

Mentor: doc.dr.sc. Blaženka Brlobašić Šajatović

SAŽETAK

Istražen je način života Indijanaca, život njihovih plemena, gospodarstvo, glazbe, te način odijevanja. Odjeća je stavljena u prvi plan istraživanja. Temeljem istraživanja prikazana je kolekcija inspirirana odjećom Indijanaca, kroz razna plemena, rituale.

Ključne riječi: kultura, običaji, odjeća

Sadržaj :

1. UVOD	6
2. TEORIJSKI DIO	7
2.1. PLEMENA	9
2.2. KANIBALIZAM	13
2.3. GOSPODARSTVO	15
2.4. GLAZBA I PLES	18
3. ETNOGRAFIJA	19
3.1. ODJEĆA INDIJSKIH RATNIKA.....	20
3.2. ODIJEVANJE ŽENA	22
3.3. MODNI DODATCI	25
4. RADOVI – MODNA KOLEKCIJA	28
5. EKSPERIMENTALNI DIO	34
5.1. GLAVNE I KONSTRUKCIJSKE MJERE	34
5.2. KONSTRUKCIJA PREDNJEG I STRAŽNJEG DIJELA TEMELJNOG KROJA ŽENSKJE JAKNE.....	35
5.3. KONSTRUKCIJA DVODJELNOG RUKAVA ZA TEMELJNI KROJ ŽENSKJE JAKNE.....	39
5.4. SKICA MODELA I MODELIRANJE ŽENSKJE JAKNE	42
5.5. KROJNI DIJELOVI S ŠAVNIM DODATCIMA	46
6. ZAKLJUČAK	49
7. LITERATURA	50

1. UVOD

Indijanci su zajednički naziv za prastanovnike Amerike, mongoloidnog izgleda raširene od arktičke Kanade i Aljaske do Ognjene zemlje u Čileu i Argentini. Ime su dobili po Indiji jer se mislilo da se radi o obali Indije, a ne o novootkrivenom kontinentu Americi. Amerikanci ih u novije vrijeme više ne nazivaju Indians nego Native Americans, američkim domorocima. Nazivi Redskins ili Peaux-Rouges, odnosno Crvenokošci, podrugljivi su. U Kanadi se danas često nazivaju i prvim narodom, odnosno prvim narodima. Međusobno se razlikuju po kulturi, jezicima i fizičkom izgledu. Većinom su to bila lovačko-sakupljačka društva. Neki su bili ribari iz Južne Amerike. U njihove najrazvijenije narode koji su uspjeli podići visoko razvijene civilizacije su narodi Olmeka, Tolteka, Maja i Asteka iz Meksika, te Inka iz Perua. Danas su mnogi smješteni u rezervatima. Bilo je nepoznato koliko je Indijanaca živjelo na Američkom kontinentu u vrijeme dolaska Kolumba. Procjene se kreću od manje od 10 000 000, a i više od 100 000 000.

Suvremeni Indijanci su kršćani, ali se drže i domorodačkih vjerovanja. Govore vlastitim jezicima, a uz njih i engleskim, španjolskim, portugalskim, francuskim ili nizozemskim. Najrasprostranjeniji indijanski jezik je kečuanski, to je jezik starih Inka kojim danas govori oko 10 000 000 ljudi. U SAD-u su pod imenom Native Americans, a u Kanadi pod imenom First Nations. Domorodačko stanovništvo posve je izumrlo zbog raznih bolesti, ropstva i ubojstava. Domoroci su sasvim iščezli i u Urugvaju. To je država na jugoistoku Južne Amerike smještena između Brazila na sjeveroistoku i Argentine na zapadu, te je smješten na obali Atlantskog oceana i estuariju Rio de la Plata i u velikim dijelovima Argentine (Patagonija, Ognjena zemlja).

2. TEORIJSKI DIO

Indijanci se međusobno razlikuju jedni od drugih izgledom i svojim običajima. Zemljopisno-klimatski uvjeti, glavni su čimbenici sličnosti njihovih kulturnih običaja, odnosno pripadnosti nekim kulturnim pojasima. Institucije i obrasci kulture koje nalazimo kod Indijanaca u Americi, nalazimo širom svijeta. Klan i pleme, tajna društva, parnu kupelj, tabu ili matrifokalnost i drugo nalazimo po raznim dijelovima zemalja. Institucije plemena nalazimo i u Africi, i u Australiji, Amerikama, kao i u Škotskoj. Kod Planinskih Škota što su iz Irske emigrirali oko 375. i koji su zamijenili Pikte, klan označava obitelj s istim imenom u stara vremena on nije bio prisutan u nizinskom području. Nalazimo ga kod snažnih i velikih plemena (septova), nezavisnih i često u ratu jedni protiv drugih.

Kod Indijanaca je porodica sastavni dio dualnih polovica, koje se najčešće označavaju pojmom fratirija ili bratstvo. Od ove uobičajene podjele plemena odudaraju neke grupe kao što su Delaware Indijanci, podijeljeni na nešto što Morgan naziva "praklanovima", to je značajan indijanski narod ili rasa, koja se u povijesti sastojala od mnogobrojnih manjih skupina i granale se u tri glavne, Took-seat ("round paw", "wolf"), Pokekooungo ("crawling", "turtle") i Pullaook ("non-chewing", "turkey"), što je postalo sinonim za 3 grane Delawara. One imaju svoje totemske ambleme i za Brintona one nisu klanovi. Slična odudaranja od klasičnih dualnih organizacija kod Indijanaca nalazimo i u Južnoj Americi. Kod proslavljene irokeške konfederacije, labavog saveza plemena, labavog jer su u svemu bili neovisni što se nije ticalo općeg dobra, znači konfederacije su birani uvijek iz istih klanova, i uvijek jednaki broj, koji stupanjem na dužnost, prima titulu, koja mu automatski postaje i osobno ime. Od svih rangiranih sachema dva su mjesta uvijek ostajala nepopunjena, ali se ponašali kao da oni tamo sjede. To su sachemski položaji Hiawathe i Deganawide, osnivača saveza "Duge kuće" koji su ujedinili pet naroda i iskorijenili kanibalizam. [1]

Odlazak pet civiliziranih indijanskih naroda preko rijeke Mississippi za vrijeme mandata Andrewa Jacksona, neosporno je posljedica zlouporabe vlasti na svim razinama kako bi se preseljenje provelo. Rastuće gospodarske i industrijske potrebe SAD-a za novim izvorima resursa i zemlje iskorištene su kao opravdanje za ilegalno i nelegitimno oduzimanje indijanske zemlje. U ime civilizacije i napretka 70 tisuća Indijanaca sustavno je ugnjetavano te psihički i fizički zlostavljano kako bi ih se natjerali da potpišu sporazum o preseljenju na zapad. Jackson je tijekom cijeloga toga procesa neizravno, a ponekad i veoma izravno usmjeravao svoje sugrađane da omoguće širenje američke civilizacije na zemlju Indijanaca bilo kojim sredstvima.

Zanemarivao je osnovna ljudska prava Indijanaca i sporazume potpisane između SAD-a i Indijanaca koji su na bilo koji način onemogućavali preseljenje, a one nelegitimne i ilegalne sporazume o preseljenju odmah je potvrđivao. Predstavljajući se kao njihov Veliki otac i prijatelj koji brine o njihovoj sigurnosti, savjetovao je svojoj „crvenoj djeci“, odnosno Indijancima preseljenje na zapad, dok je istovremeno svojim postupcima namjerno ugrožavao njihovu sigurnost. Vodeći takvu politiku, Jackson je ne samo uspio prikazati preseljenje Indijanaca na zapad kao neophodni, legalni i dobrovoljni čin, nego ga je prikazao i kao iskaz humanosti svoje administracije prema nesretnim Indijancima. Stoga je shvatljivo kako su i oni Indijanci koji su željeli prigrliti američki način života preseljeni, a njihova zemlja i imovina prodana.

Što je s tisućama žrtava i prouzročenom ljudskom patnjom tijekom tih preseljenja? Zašto nitko od vlasti ili građana nije reagirao i spriječio ili barem ublažio negativne posljedice preseljenja? Odgovor je sasvim jednostavan. Indijanci su „dobrovoljno“ napustili svoja ognjišta, a većina ljudi koja ih je promatrala smatrala je da je to dovoljan razlog da ih jednostavno puste da to i učine. [1]

2.1. PLEMENA

Kod Boróro Indijanaca, postoji osnovna podjela na dvije glavne fratrije podijeljenih svaka na po 4 porodice. To je narod iz brazilske države. Članovi porodica prema oznakama na "ba" S navlakama za ud, napravljenih od lišća palme babassu, odmah znaju kojoj porodici pripadaju, ona je u obliku grba. Pleme koje nije nosilo tonzure, što je običaj brijanja kose kao vijenac oko glave, koji je doveden u svećeničke redove oko 400. godina, a ukinut 1972. godine. nego su naziv 'okrunjeni' dobili po karakterističnim ukrasima od perja. Većina građe o Boróro Indijancima, temelji se na ispitivanjima Indijanaca Orarimugudoge Bororo i su matrilinearni kao i Irokezi, a kod Boróroa ženidba je zabranjena unutar 4 porodice jedne polovice. Dječak nakon obreda inicijacije napuštaju majčinu kuću i postaju muškarci. Tada oni prvi puta dobivaju labrete (usneni nakit) i spomenuti "ba", kojega su izgleda proizvodile žene od lišća palme.

Kružni oblik sela još je jedan dio kulture raširen među mnogim Indijancima, kao takvog nalazimo ga i kod Kiowa i Siouxa i drugih prerijskih plemena, ali i na mnogim mjestima u južnoj Americi kao što su Gé Indijanci i kod Boróroa, ali ga nema na nekim mjestima, selo se sastoji od jedne ili dvije velike komunalne kuće, strmih krovova.

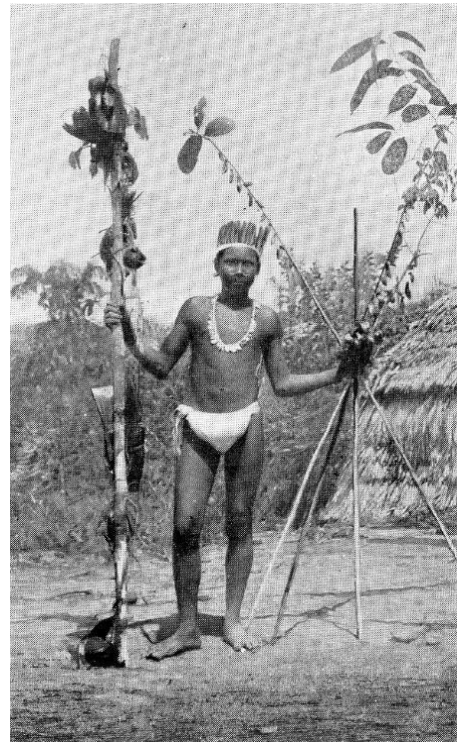
Slične običaje zabrane ženidbe unutar porodica nalazimo i kod Kamilaroi plemena s rijeke Darling u Australiji, imaju 6 porodica, ali i posebnu podjelu na 4 muške i 4 ženske klase. Kod muška ženidbena porodica Ipai može tražiti partnera samo u ženskoj porodici Kapota, dalje imamo Kumbo s Mata, Muri s Buta i Kubi s Ipata.

Ovo su ženidbene porodice i nisu klanovi, osam klanova Kamilaroa su Duli (iguana), Murira ili klokan, Nemi ili oposum, Dinoun ili emu, Bilba ili bandikut i Nurai ili crna zmija. I unutar Iroquois konfederacije iz New Yorka, pa uključujući i Tuscarora Indijance, sva plemena osim Mohawka i Oneida oni su razdijeljeni na dvije zajednice. Kod Mohawka i Oneida zajednicu ne nalazimo, nego nešto slično što smo vidjeli kod Delawaraca. Kod meksičkih Asteka iz doba Tenochtitlana i konkviste grad je bio podijeljen na 4 zasebna dijela. Oni su imali različitu nošnju, posebne zastave i u rat su išli kao odvojene grupacije. Na ovaj način su se Asteci odmah razlikovali. Kod Tlaxcalteca, njihovih neprijatelja, nalazimo vjerojatno identičnu situaciju.

U rat se išlo po "bratstvima" ili "plemenima", što nije utvrđeno, a svako je pleme imalo posebnu nošnju i zastavu. Isto su vjerojatno razmišljali i Bororo Indijanci koji su porodičnu pripadnost obilježavali navlakama za ud, ali i po peruškama za strijele u obliku grba. Ukradena stvar odmah bi bila otkrivena jer je svaki klan imao različite grbove.

Sl. 1. djeca iz plemena Ocaina [2]

Sl. 2. poglavica plemena Ocaina [3]

Arapaho pleme jedno od značajnijih plemena prerijskih Indijanaca iz porodice Algonquian, nastanjeno tijekom 19. stoljeća duž rijeka Platte i Arkansas (sl.5). Bilo ih je oko 3.000 1780.g. Danas žive na rezervatima Wind River s Wind River Indijancima, njihovim bivšim neprijateljima i u Oklahomi s Cheyenne Indijancima, gdje čine znatnu većinu u takozvanom plemenu 'Cheyenne-Arapaho'. Ime Arapaho došlo je od Pawnee imena 'tirapihu' ili 'larapihu' , čije je značenje 'trgovac' ili od Crow-naziva koji znači "People with Many Tattoos.". Prema tradiciji, Arapahi su nekada bili sjedilački narod koji je živio u dolini Red Rivera, jednom su se sjetili i krenuli na jugozapad preko Missourija. Na ovome putu dio njih se odvojio, to su Gros Ventre ili Atsina, do cijepanja je možda došlo zbog Vrana (Crow Indijanaca) koji su se kretali na sjever i presjekli im put. Ovo se zbilo negdje kasnih 1600-tih godina, jer se ranih 1700.-tih udružuju sa Blackfeet Indijancima. Arapahi se u 19. stoljeću podijelila na dvije grupe, Sjevernu i Južnu. Sjeverni se nastanili u području Platte a Južni nastaviše put prema rijeci Arkansas. 1840. Arapahi čine mirovni ugovor sa Siouxima, Kiowama i Komančima i zaratila sa Šošonima, Jutima i Pawnee Indijancima, obuzdali su ih tek zatvaranjem u rezervate. Ugovorom u 'Medicine Lodge' 1867. Južni Arapaho su smješteni u Oklahomu sa Južnim. Zemlja je sada bila otvorena za naseljavanje bijelog stanovništva. Sjeverni Arapahi kasnije su smješteni na rezervat Wind River u Wyomingu, gdje žive i danas.

Određeni Gros Ventre nakon lutanja između Missourija i Saskatchewanu priključili su se Assiniboinima na rezervat Fort Belknap u Montani. Oni su bili nomadski narod, živjeli su u šatorima, a bizon im je pružao gotovo sve što im je bilo potrebno za život. Znali su i trgovati s plemenima Arikara i Mandan koji su bili na glasu kao uzgajivači kukuruza, ovim proizvodom kod njih su se opskrbljivale i druge nomadske grupe. Arapahi su bili religiozan narod. Najsvetija stvar na svijetu im je 'Flat Pipe', pljosnata lula koju stavljaju čak iznad sunca. Njezin ju je čuvar nosio kao sveti teret i hodao okružen stražom. Njegovo ime je 'onaj koji pokriva lulu'. Nosač lule daje znak kada je kraj putovanja. Indijanci noću postavljaju krug oko šatora gdje lula 'noći' (sl.3). Ova lula još je u vlasništvu plemena Northern Arapaho, a prema E. Lips, samo su je dva puta ugledale oči bijelaca, to je bilo 1898. kada ju je vidio Mooney, drugi bijelac bio je Carter (1938.). Luli Indijanci i dan danas prinose žrtve u jelu. Klip kukuruza, kamena kornjača i Flat Pipe u posjedu je Arapaha (po njihovom vjerovanju) od početka svijeta.

Sl. 3. Flat pipe

Kao nomadi Arapahi bi ljeti pratili stada bizona, bili su majstori u lovu na te velike životinje. Miješanjem bizonovog mesa s nekim biljem i začinima dobivali su trajnu konzerviranu hranu poznatu kao 'pemmican'. Pemmican se čuvao u kožnim torbama parfleche. Odjeća Arapaha bila je od koža jelena ili losa, sastojala se od pregača i 'leggingsa' (nogavica). Jednom godišnje bande Arapaha bi se sastajale i održavale poznatu prerijsku svečanost 'Sun Dance' (Ples sunca), svečanost je trajala 8 dana a prethodila je velikom ljetnom lovu na bizone. Bande bi postavljale svoje šatore u kruh, a otvoreni ulazi u šator gledali su prema Istoku, tamo odakle Sunce dolazi. [1]

Glavni šator u kojemu se vršio obred 'Sun Dance Lodge' nalazio se u središtu logora (sl.4). Tijekom ceremonije vršila su se obredna mučenja nad 'plesaćima' koji nisu smjeli pokazivati nikakve znakove boli, posljedica bi bila strašna jer bi bio izvrgnut ruglu žena. Arapahi su bili poligaman narod, muž se imao pravo oženiti svojim sestrama čim bi ove postale zrele za udaju. Naknadu za njih nije morao plaćati.[4]

Sl. 4. Arapaho logor u kojem se suši bizonovo meso kod Fort Dodgea u Kansas, 1870. [5]

Sl. 5. Arapaho poglavica, 1898. [6]

2.2. KANIBALIZAM

Kanibalizam je pripadnost jednoj etno-lingvističkoj skupini, to ne znači da imaju i sličnu materijalnu kulturu, ona je uvijek uvjetovana prilikama u kojima žive. Plemena Indijanaca pripadaju u desetak etno-lingvističkih porodica koja su razvijala jednu vrstu kulture. To je kultura orijentirana moru i čamcima koji su karakteristični po svome izgledu, tako da su mu krajevi zaokrenuti, te što se pokreće veslom, tzv. Kanu (sl.6).

Sl. 6. Kanu, 1900.g. [7]

Riba ima veliku ulogu u njihovoj prehrani, bili su dovoljno bogati, da si mogu priuštiti bogatiji društveni život i razviti umjetnost u drvorezbarstvu, tkanju, pa i da budu oholi u svojim ceremonijama potlatcha, u kojima se nemilice trošilo i uništavalo bogatstvo. Na taj si način priskrbili ugled.

Bila su i društva koju su prakticirala ropstvo. Imali su niz neuobičajenih običaja i bilo je tu i ljudoždera. Jedni od njih su Indijanci sa zaljeva Nootka, na otoku Vancouver koji su sušili ljudsko meso koje su jeli s užitkom i molili ih da probaju i oni. O običajima kanibalizma stizale su vijesti sa svih strana svijeta. U Americi je, izgleda, bilo kanibalizma u raznim kulturnim područjima. Kanibalizam nalazimo i kod Irokeza, gdje se provodilo kod Mohawk Indijanaca, a možda i drugih plemena, ali prije uspostave saveza Haudenosaunee. Pawnee su bili jedino prerijsko pleme koje je prinisilo ljudske žrtve, nalazili su se sjeverno od Meksika. Kanibalizam su Pawnee donijeli sa sobom vjerojatno iz zemlje Caddo Indijanaca. Ratnik koji se u borbi pokazao hrabrim Pawnee-neprijatelju biti će najvjerojatnije pojeden. Plemena Pawnee i njima nesrodni Shawnee iz grupe Algonquian, upravo su na zlu glasu zbog kanibalizma. Savladanom neprijatelju Pawnee će pojesti i srce i mozak, hrabrost neprijatelja, vjerovali su da će tako preći na njih. Mozak se jeo kao bi se stekla inteligencija neprijatelja. Sličnih običaja nalazimo kod raznih plemena širom svijeta.

Ovu teoriju jedenja srca i mozga neprijatelja nalazimo kod svih lovaca na glave. Kod plemena Asteci srce žrtve se žrtvovalo bogovima, a samo meso bih se izrezalo i podijelilo narodu. Endokanibalizam, jedan je od oblika antropofagije koje nalazimo kod plemena Južne Amerike, spominje se kod nekih Yanomama iz Roraime, kod njima udaljenih Indijanaca Maxubi u Rondônji o kojima piše nesretni Fawcett, pa dalje kod Panoan plemena Amahuaca, s čime je bila upoznata Gertrude Evelyn Dole (1915-2001). Endokanibalizam predstavlja najšire određene kategorije kanibalizma koje se razlikuju prema tome da li pripadnici određene grupe jedu tijela pripadnika grupe kojoj pripadaju ili neke druge. Endokanibalizam se odnosi na unutar grupni kanibalizam koji podrazumijeva jedenje tijela pripadnika sopstvene društvene grupe, porodice, zajednice ili plemena. Nisu se svi ljudi riješili te tradicije. Trenutno postoji dosta plemena koje civilizacija nije dotakla. Neki od njih još uvijek prakticiraju kanibalizam. Članovi zajednice Aghori u sjevernoj Indiji vjeruju da jesti ljude usporava starenje, iako za sada jedino dobrovoljci. Plemena otoka Fidžija koriste kanibalizam kao osveta neprijateljima. Primjeri kanibalizma nalaze se među plemenima Brazila i Konga. Krajem 20. stoljeća u zemljama zapadne Afrike otkriveno je pleme leopardove kože, koje je smatralo da kanibalizam daje snagu i brzinu. Kasnije ih je zajednica Human Alligator naslijedila.[8]

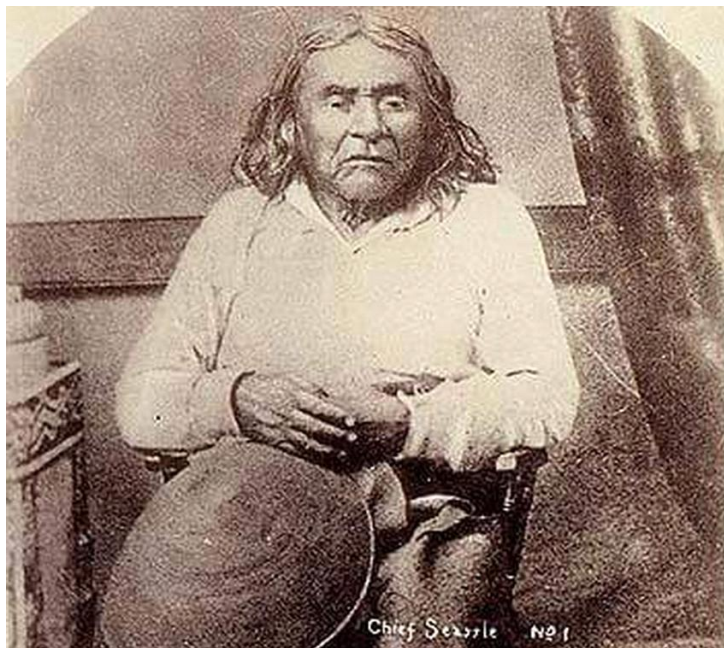

Sl. 7. gvinejski kanibali [9]

2.3. GOSPODARSTVO

Za Indijanci se često se kaže da su djeca prirode. Ovisni su o prirodi i žive u skladu s njenim zakonima. Na cijelom području od Aljaske do Tierra del Fuego (Ognjena Zemlja) nema nijednog zabilježenog slučaja da su ugrozili prirodu na bilo koji način. Bogata mitologija američkih Indijanaca uči nas koliko oni poštuju zemlju. Ona nije ničije vlasništvo, a mi smo je samo iznajmili dok živimo na njoj. Veliki duh ustupio nam je zemlju kao i biljkama i našoj braći životinjama.[4]

Ipak da bi čovjek mogao preživjeti mora se hraniti i napraviti sebi skrovište. Oni zato mole i traže oprost, mole duha stabla, medvjeda ili bizona da mu oprostite što ga mora ubiti. Zato Indijanac ubija samo onoliko koliko mu je potrebno da bi preživio. Indijanci u svojim mitovima poznaju mnoge heroje kulture koji su ih naučili napraviti oružje, oruđe i naučili ih lovu, ribolovu, obradi tla i kako treba postupati prema prirodi. Ako bi lovac ulovio više nego što mu je potrebno, ili nije zahvalio životinji što mu je ona dopustila da je ubije, on više nikada neće imati sreće u lovu. Indijanac može uloviti životinju samo ako mu to ona dozvoli. I životinje i ljudi imaju svoje zaštitnike, njihova pravila moraju se poštivati. Naseljavanjem bijelog čovjeka u Americi dolazi do naglog uništavanja prirode. Indijanac je odmah uočio kako on loše djeluje na prirodu. Ruše se šume, istrebljuju životinje, truju rijeke. [1]

Sl. 8. Poglavica Seattle [10]

Prvo pismo upozorenja uništavanja majke zemlje poslao je američkom predsjedniku legendarni indijanski poglavica Seattle (sl.8). I dan-danas Indijanci na području brazilskih

prašuma prosvjeduju kod vlade protiv uništavanja kišnih šuma, a slično i danas sjevernoamerički Indijanci neprekidno upozoravaju vlasti da se sačuva svijet divljine koji se nemilice uništava. Odjeka od onih koji su u stanju nešto poduzeti nema. Visoko civilizirani narodi izgleda nisu još dostigli stupanj svijesti američkog 'divljaka', kako ih oni vole nazivati (sl.8).

Lov je jedna od osnovnih djelatnosti takozvanih 'primitivnih' naroda, nalazimo ga od vremena pojave čovjeka (sl.9). Kamen i toljaga bili su glavno oružje koje se koristilo u lovu. Nekome od naših predaka palo je na pamet da nađeni kamen prilagodi i umjetnom obradom dobije od ivera nož ili da od obla kamena dobije mlat privezavši ga žilama ili kožnim trakama za drveni nastavak. Kroz povijest američkih domorodaca, još od vremena postojanja mamuta, možemo pratiti razvoj oružja američkog domoroca. Koplje, luk i strijela, tomahawk, atl-atl, puhaljka (serbatana), bola i praćka oružja su koja se javljaju u raznim krajevima Amerike. Većini društava kod Indijanaca lov je bio glavno ili jedno od najvažnijih zanimanja. Nijedno društvo nije bilo isključivo lovačko. Indijancima dugujemo neke od najvažnijih kultura bez kojih danas ne možemo, to su krumpir (kojega smo dobili od Inka), rajčica, grah, kukuruz i zloglasni duhan, kojima kao da su nam se osvetili za sve nepravde koje su im nanesene. Bizon je bio glavna lovina prerijskih Indijanaca, a lovio se lukom i strijelom i kopljima. Bizonovo meso Indijanci su znali konzervirati uz pomoć nekih začina i ovu smjesu čuvati u kožnim vrećicama poznatim kao parfleche. Ovakvu hranu Indijanac je nosio sa sobom prilikom dužeg odsustva. Meso je ipak u većini slučajeva nadopunjavaju biljnu hranu koje su žene pribavljale sakupljanjem ili uzgojem. Sjeverna Amerika bogata je i drugom divljači, to su jeleni, sobovi i losovi, medvjedi, ali i manja divljač, rakun, zec, dabar, vidra i ptice. Kože i krzna bile su im potrebne za izradu odjeće, obuće, pokrivače. Neke grupe Indijanaca, osobito u hladnim predjelima živjela su uglavnom od životinjskog mesa, ali ta su plemena uz lovačko zanimanje imala i razvijen ribolov.[1]

Sl. 9. Assiniboini love bizona [11]

Poljoprivreda i sakupljanje također su značajni za opstanak ovih Indijanaca. Neka plemena kao što su Muskogee, Seminole, Irokezi, kao i Quechua i Maya Indijanaca imala su veoma razvijenu poljoprivredu. Kod Maya postojao je sistem 'milpa', u Quechua se zemlja obrađivala po sistemu 'ayllu'. Ne treba zanemariti ni polja Indijanaca u bazenu Amazone, koji su znali i smrtonosno otrovne biljke naročitim postupkom pretvoriti u hranu.[1]

Kod biljke manioka, nije se bacao njezin otrov nego su od njega kuhanjem pravili začini. Polja ovih plemena iz Amazonije, opisuju kao veoma čista, bez korova koji bi u europskim njivama rastao po njima. Sakupljanje je prisutno bilo gdje ima prilika da se što sakupljati. Indijanci su skupljali i divlje bilje, divlje plodove, gljive, sjemenke, ličinke, razne insekte (kukce) i ostalo. Na sakupljanju osobiti prosperitet imala su kalifornijska plemena čija je zemlja obilovala žirom i divljim kestenom, od čega su Indijanci Pomo, Miwok, Karok i drugi proizvodili pogačice i bili veoma ugojeni. I Chippewa i Menominee Indijanci skupljali su divlju vodenu rižu, po rižinim jezerima u Wisconsinu i Minnesoti. Ova plemena Lipsova ne naziva sakupljačima nego "narodima žeteoci", jer se ovdje nije trebalo puno truditi da bi se napunile pune torbe, svojim bogatstvom priroda je hranom opskrbljivala plemena Kalifornije i Velikih jezera. Sakupljanje je ipak plemenima Zapadnih Šošona gotovo jedini način da prežive. Škrta priroda nudila im je tek ono što pustinja može ponuditi. Ipak oni nisu nestali s tog područja i živjeli su od njenih darova sve do zatvaranja u rezervate.[8]

2.4. GLAZBA I PLES

Razvili su se različiti glazbeni izričaji, moguće je i govoriti i o zajedničkim značajkama. Tradicijska je glazba američkih starosjedilaca vokalna, pjevanja ponegdje prate glazbala kao što su bubanj i/ili zvečke. Pjevači su u pravilu bili muškarci, koji su pjevali glasno. Pjevanje se razlikovalo po plemenima. Karakteristična medijska krivulja, bogato ukrašena, započinje na najvišoj tonskoj visini i završava se na najnižoj. Mjera je najčešće dvodobna, a tempo srednje brz. Neke se pjesme smatraju vlasništvom pojedinaca, koji su ih pridobili tijekom vjerskih vizija, druge se čuvaju kao vlasništvo obitelji, a mnogo ih je namijenjeno za izvođenje svim članovima zajednice, pa i izvan zajednice. Tradicijski instrumentarij obuhvaća ponajprije udaraljke (bubnjeve i zvečke), koje se pojavljuju u nizu raznovrsnih oblika i veličina. Pištaljke i flaute, jedno žičana gudačka lutnja i vodeni bubanj također dolaze u glazbenoj praksi. Tradicijski plesovi u osnovi su religijskog značaja. Njima npr. pripadnici zajednice Pueblo mogu prizvati kišu na kukuruzna polja, pripadnici zajednice Navajo mogu moliti za ponovnu uspostavu harmonije između bolesnika i prirode, ili se općenito na takav način izražava zahvalnost božanstvima (sl.10). Plesanje, međutim, dobiva posve drugačiji smisao u suvremenim kontekstima javnih susreta pripadnika različitih zajednica. Na tim se susretima plesači, uz živu glazbu, natječu u različitim kategorijama spretnosti.[12]

Sl. 10. ratnički ples Indijanaca koji prizivaju kišu [13]

Vjerski pokreti bili su u tome smislu posebno poticajni. Tako je npr. suvremeni glazbeni repertoar Crkve američkih Indijanaca utemeljen na tradicijskim obrascima, dok je u harmonijski bogatome crkvenom pjevanju zajednice Cherokee (Čeroki) moguće prepoznati i obrasce ne indijanskih tradicija američkog juga. [12]

3. ETNOGRAFIJA

Odjeća domorodačkih Amerikanaca bila je usko povezana sa okruženjem u kojem su živjeli i njihovim vjerskim uvjerenjima. U rasponu od tropskih i pustinskih regija, pa do šuma i planina, do arktičke tundre, Indijanci su razvili različite stilove odjeće. U najtoplijim regijama nosilo se malo odjeće. Među narodima Kalifornije, na primjer, muškarci su obično bili goli, ali žene su nosile jednostavne suknje do koljena. U hladnijim regijama razvilo se više stilova odjeće. Među ravničarskim plemenima nastale su gaćice ili vezice, tajice, muške košulje i ženske suknje i haljine. No u najhladnijim područjima Subarktika i Arktika tople hlače, anorake s kapuljačom ili jakne i rukavice štatile su ljude od niskih temperatura. Unatoč velikim razlikama u klimi i stilovima odijevanja, Indijancima je bio zajednički osnovni pojam življenja u skladu s prirodom.

Ova je ideja utjecala na materijale i dizajn koji su koristili za odjeću. Kože i krzna bile potrebne za izradu odjeće, obuće, pokrivače. Moda domorodaca (poznata i kao autohtona američka moda) obuhvaća dizajn i stvaranje odjeće visoke mode i modnih dodataka od strane domorodačkih naroda Amerike. Autohtoni dizajneri često uključuju motive i uobičajene materijale u svoja nosiva umjetnička djela, pružajući osnovu za stvaranje predmeta za visoku modu i međunarodna modna tržišta. Njihov dizajn može biti rezultat tehnika kao što su rad s perlicama, perlica, koža i umjetnost na tekstilu, kao što su tkanje, uvijanje i taftanje. U nekim slučajevima, međutim, odlučuju ne uključivati materijale povezane s autohtonim kulturama. [4]

Sjevernoamerički indijanski narod (pleme) iz siuske jezične porodice pripadaju skupini tzv. prerijskih Indijanaca. Pradomovina im je područje Velikih jezera, odakle su ih početkom nove ere potisnuli Indijanci iz algonkijske porodice na područja gornjega Mississippija, Missourija i Saskatchewan. Još do XVIII. st. bili su biljojedi, a u XIX. st. bavili se lovom na bizone, te time pribavljali hranu i kožu, koji su usavršili otkako su se u lovu počeli služili konjem i vatrenim oružjem.

Uz Dakote su povezane predodžbe o ratu, lovu na bizone, o luli mira (kalumet), tijari i ukrasima od perja, a njihova je tradicijska nošnja postala svečanom nošnjom današnjih Indijanaca, odjeća od kože s resama na rubovima i šavovima, uz kitice životinjskih dlaka. U religiji je najprisutniji manaizam, tj. vjerovanje u sve prožimajući personalnu snagu, te šamanizam, radi liječenja. [12]

3.1. ODJEĆA INDIJSKIH RATNIKA

Indijancima je odjeća bila ovisno o situaciji i vremenskim uvjetima. U običnim danima, na lovu, obukli su se jednostavno i udobno. No, za obrede, u svečanim trenucima ili u udvaranju za djevojke, Indijanci su se odijevali bogato i šareno. Povremena odjeća sastojala se od konopa ili manšeta i mokasina. Obično muškarci preferiraju hodati svojim golim torzom. Ovi ljudi nisu pridavali veliku važnost ormaru, kao što to rade Europljani.

U većini plemena muškarci su nosili gaćice, pravokutni komad kože i tkanine nataknete preko pojasa, tako da su preklopi padali sprijeda i odzada. Muškarci koji su išli u lov su navukli hlače, nalik na suvremene tajice. Čelnici prerijskih Indijanaca nosili su bijele košulje ukrašene skalpima neprijatelja. Na hladnom vremenu, preko ramena, stavio je plašt od bivolove kože, krzveno tijelo. Postupno su Indijci počeli voljeti plašteve od ovčje vune.[1]

Odjeću sjevernih Indijanaca nadopunjuju se rukavicama i košulji od kože i antilopa jelena. Imali su i plašteve koje su izgledale poput deka od pamuka. Neki muškarci nisu koristila košulji, ali indijski ratnici su nosili posebne ratne košulje od jelenje kože ukrašene repovima, perjem i ukrašene perlama. Na lovu su neka plemena nosila široke kožne pojaseve ili jakne bez rukava kako bi se zaštitile od ozljeda. Samo u XIX stoljeću, imitirajući bogate Europljane, Indijanci su počeli koristiti baršunastu, zrnastu, svilenu, satensku vrpcu za krojenje. Quechua je volio staviti pončo - plašt dviju komada pravokutne tkanine s rupom za glavu u sredini, ušivenu iz ovčje vune. U toploj se sezoni plašt je udvostručio i nosio kao šal.[8]

Indijska odjeća nije bila toliko važna poput drugih komplementarnih stvari. Muškarci su nužno imali tomahawk - malu sjekiru, koja je bila simbol časti i hrabrosti ratnika(sl.11). Najraniji tomahavci imali su kamenu glavu učvršćenu kožnim uzicama ili tetivama za drvenu ručku. Kasnije se koristi metalno sječivo, i u raznim varijantama može se javiti s dodatkom glave za lulu, takozvani 'tomahawk-pipe' ili tomahawk-lula', na koju su Indijanci mogli pušiti. Rat i mir, Tomahawk i kalumet, Indijancima je simbol za sklapanje primirja kada bi se pušio 'kinnikinnick' na lulu-mira, i obredno zatim zakapali tomahawk u zemlju. -Vučji Indijanci, pleme Pawnee, i danas na svojoj plemenskoj zastavi imaju u križ postavljen kalumet i tomahawk. [1]

Ispod je 7 vršaka strijela koji simboliziraju 7 ratova, u kojima su Pawnee služili u američkoj vojsci, uključujući oba svjetska rata, korejski, vijetnamski i zaljevski. Eva Lips smatra da se tomahawk kao oružje razvilo od oruđa, i samo njegovo značenje opravdava Lipsovu, a naziva ga '*utomohiken*', delawarski *tamoihecan*, veoma joj je srodan.[1]

Sl. 11. Primjerak tomahawka-lule iz 19. stoljeća, ukraden 2005. Godine, iz *Whitman Mission National Historic Site* u državi Washington [14]

Indijanci još uvijek žive na nekim područjima Amerike. Sada su jasne granice podjele ljudi na plemena praktično izbljedjele. No, unatoč činjenici da je ostalo vrlo malo čistokrvnih Indijanaca, ipak su uspjeli sačuvati svoju kulturu i individualnost, te i dalje duboko poštuju sjećanje na svoje pretke.[1]

3.2. ODIJEVANJE ŽENA

Odjeća žena Indijanaca bila su manje vidljive, jednostavnije. Stanovnici južnih regija nosili su samo suknje, a drugi remen skromnosti, pričvršćen na struku s vezicama. Većinu odjeće izrađivale su Indijanke koje su vlakna pripremale i za tkanje. Kora je skinuta s malih stabala, a zatim sušena na suncu prije nego što je usitnjena u fleksibilnu masu i usitnjena na tanka, jaka vlakna. Ta su vlakna utkana u tkaninu i od njih napravljena odjeća koja je i udobna i zaštitna. Američki starosjedioci voljeli su unijeti ljepotu u svoj život ukrašavajući čak i svakodnevne predmete, pa je ponekad odjeća od kore bila ukrašena resama, oslikanim slikama, perjem ili životinjskim zubima i kandžama(sl.14). Odjeću od kore bilo je teško očistiti, ali kora je bila bogat izvor pa se većina odjeće od kore jednostavno odbacila kad je postala previše prljava za nošenje.[12]

U središtu Amerike, žene su pokrivala intimna mjesta s komadićima krzna, kasnije zamijenivši ih pamučnom tkaninom. U hladnom vremenu, žene su nosile šal od ovčje vune. Na leđima bi se mogao okrenuti i staviti neko opterećenje ili čak dijete u formirani prostor (sl.12). Prairie žene nosile su dugačke ravne košulje. Ali svi su bili vješti tkalci. Izradili su košulje, pojaseve, haljine, poncho, kišne kabanice i pokrivače na improviziranim tkalačkim stanovima. Žene koje su vezivale s perlicama i nitima, šivale su remene i vezle pletenice kao rese, te napravile nabore na odjeći (sl.13). Tijelo i lice djevojaka često su bili oslikani tetovažama. Među plemenitim predstavnicima plemena, lice i ruke bili su prekriveni složenim uzorcima, žene iz jednostavnog primjera primjenjivale su samo nekoliko redaka na kožu. U nekim plemenima, brojke na licu pokazale su nisku poziciju u društvu, a na rukama, naprotiv, o visokom statusu.

Iako su mnoga plemena koristila ručno izrađene metode tkanja, starosjedioci američkog jugozapada bili su prva skupina koja je razvila razboj ili spravu za tkanje za tkanje tkanina. Godine 1200. prije Krista, mnogo prije dolaska prvih Europljana, Indijanci na jugozapadu uzgajali su pamuk i tkali ga u tkaninu. U tkaninu su tkali i juku, vunu, perje, pa čak i ljudsku kosu. Njihove gaćice, tajice i suknje često su bile izrađene od tkanih vlakana. Budući da su Indijanci nastavili kontakt s Europljanima i bijelim doseljenicima, njihova sposobnost da nastave izrađivati odjeću prema svojim tradicionalnim načinima bila je uništena.[8]

Američki domoroci željno su ugrađivali nove predmete, poput staklenih perli i srebrnih ukrasa, u svoje ormare kada su tek počeli trgovati s bijelcima. No, stalni kontakt s bijelcima onemogućio je Indijancima da sami održe svoj tradicionalni način odijevanja. Izbačeni iz svojih domova i u rezervate, državno zemljište odvojeno za njihov život, krajem 1800 -ih, Indijanci su izgubili sposobnost lova ili prikupljanja potrebnog materijala za svoju odjeću. Njihove nove okolnosti natjerale su ih da kupuju odjeću od bijelaca, što je drastično promijenilo način odijevanja američkih domorodaca.

Sl. 12. ženski vođa [15]

Sl. 13. tradicionalna ženska odjeća [16]

Sl. 14. Haljina [17]

3.3. MODNI DODACI

Indijanci se nisu obrijali. Stoga su čak i muškarci imali raskošnu kosu, razdvojenu odostraga širokom vrpcom, zavojem ili remenom. U nekim plemenima, kako bi se u neprijatelja ubrizgao strah, glave su bile obrijane sa strane, te ostavljajući češalj ili tanku pletenicu po sredini glave. Ili su namazali kosu, davali im nevjerojatne oblike. Nacionalna haljina Indijaca bila je više ukras, prilika da se iskaže, nego nužnost. Na glavama su nosili perje, različito obojene i očišane, na tijelu - dabrova krzna, vidre, lisice ili druge životinje. Broj perja i vrsta krzna određen je vojnim činom ili posebnim zaslugama za pleme. Na primjer, kožu pantera mogla je nositi samo najistaknutiji ratnik (sl.15). Radnim danom Indijanci su nosili kape od kore ili slame koje su ih štitile od vrućeg sunca. Obična plemena su izgradila pernatu krunu. Južno stanovništvo koristilo je mreže za kosu, a na čelu su im se pričvršćivati crvene niti s kuglicama i školjkama.[12]

Sl. 15. najistaknutiji ratnik plemena [18]

Indijanci su na nogama nosili meke mokasine. Bio je to komad kože, pričvršćen na vrhu vrpce, koji je bio uvučen u rupe na rubovima. Takve cipele omogućile su im da se tiho približe plijenu ili neprijatelju. No, u isto vrijeme ona je zaštićena od brojnih otrovnih zmija i insekata. Odlazeći u lov, čovjek je uzeo s njim nekoliko parova mokasina (sl.16). Postojale su cipele s mekim ili tvrdim potplatima, visoke i niske. Indijski Indijanci bogato su ukrali mokasine s perlicama i šarenim motivima (sl.17).[8]

Sl. 16. i 17. mokasinke [19]

Stil Indijanaca u haljini bio je neobičnim etničkim ukrasima. Crteži, vezovi, resice, perle i školjke bili su pričvršćeni za kožnu robu. Perje je poseban atribut. I muškarci i žene voljeli su narukvice ne samo za ruke, već i za noge, naušnice. Ogrlice su izrađene od perja, voćnih sjemenki, kopita jelena, školjki, grizli kandži, školjki i zubi životinja. Kasnije su počeli praviti nakit od bakra, srebra i mjedi. Što su bili masovniji, to je viši položaj osobe u društvu. Indijanci su voljeli stavljati tetovaže na svoja tijela, osobito za ljude na jugu. No muškarci su uglavnom koristili ratnu boju, koja je bila isprana da bi izgledala zastrašujuće u lovu i ratu.

Indijska odjeća nije govorila o tome njihova pripadnost određenom plemenu. Mnogi od njih su, nakon pobjede, često uzimali trofeje i ponosno ih nosili. Žene su krasile muške košulje izvađene u bitci s vezenim perlama i oker. I više nije bilo moguće otkriti koji je predstavnik plemena kojem odjeća pripada. Osim toga, ratnici bi mogli nositi šešire koji su ubijali protivnike kako bi zbunili neprijatelja.[8]

RADOVI – MODNA KOLEKCIJA

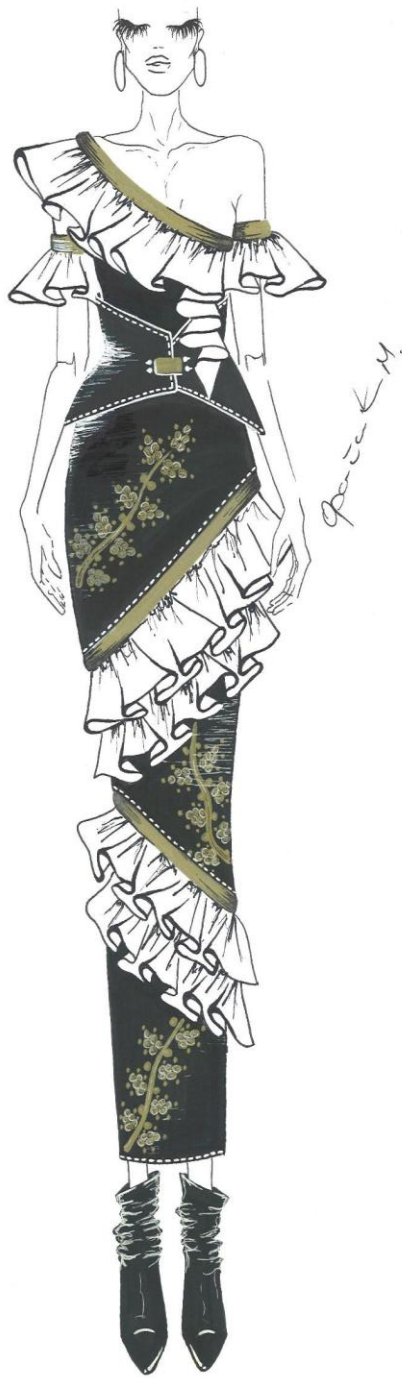

Paricia M.

Parca H.

Prada H.

5. EKSPERIMENTALNI DIO

U eksperimentalnom dijelu izrađena je temeljna konstrukcija ženske jakne, te modelirani primjer ogrtača s kojim su se nekad plemena u hladnijim krajevima zamotavala. Također je napravljeni osnovni dio sa šavnim dodacima namijenjeni modeliranom primjeru jakne/ogrtača.

Modelirani primjer ženske jakne izrađen u mjerilu 1:5.

5.1. GLAVNE I KONSTRUKCIJSKE MJERE

Oznaka odjevne veličine: 40

Glavne tjelesne mjere:

Tv- tjelesna visina: 168,00 cm

Og- opseg grudi: 92,00 cm

Os- opseg struka: 74,00 cm

Ob- opseg bokova: 98,00 cm

Konstrukcijske mjere:

Dodatak

Do-dubina orukavlja: $1/10 \text{ Og} + 10.5 \text{ cm} +$ **+2.5 do 3.5 cm** = 23.20 cm

DI-duljina leĆa: $1/4 \text{ Tv} - 1 \text{ cm} = 41.00 \text{ cm}$

Db-dubina bokova: $3/8 \text{ Tv} = 63.00 \text{ cm}$

Dk-duljina kroja: $\text{Db} + 3 \text{ cm} = 66.00 \text{ cm}$

Švi-širina vratnog izreza: $1/20 \text{ Og} + 2 \text{ cm} = 6.60 \text{ cm}$

Vp-visina prednjeg dijela: $\text{DI} + 1/20 \text{ Og} - 0.5 \text{ cm} = 45.10 \text{ cm}$

Šl-širina leĆa: $1/8 \text{ Og} + 5.5 \text{ cm} +$ **+1 do 1.5 cm** = 18.50 cm

Šo-širina orukavlja: $1/8 \text{ Og} - 1.5 \text{ cm} +$ **+ 3 do 4 cm** = 14.00 cm

Šg-širina grudi: $1/4 \text{ Og} - 4 \text{ cm} +$ **+1.5 do 2 cm** = 21.00 cm

Šs-širina struka: $1/4 \text{ Os} = 18.5$

5.2. KONSTRUKCIJA PREDNJEG I STRAŽNJEG DIJELA TEMELJNOG KROJA ŽENSKE JAKNE

Na slici 21. prikazan je temeljni kroj ženske jakne. Opis konstrukcije slijedi u nastavku.

Jedan je početna točka. Povuci okomitu liniju.

Od 1 do 2 mjeriti dubinu orukavlja.

1 do 3 mjeriti duljinu leđa.

1 do 4 mjeriti dubinu bokova.

Od 1 do 5 mjeriti duljinu kroja.

Iz točke 1 povuci kraću vodoravnu liniju lijevo, a iz točaka 2,3,4 i 5 dulje vodoravne linije lijevo.

3 do 6 i 4 do 7 mjeriti 2 cm.

Točke 1, 6 i 7 međusobno spojiti i produljiti do duljine kroja, da se dobije linija stražnje sredine.

Označiti točku 8, 8 do 9 mjeriti širinu leđa.

Iz točke 9 povuci okomitu liniju prema gore do vodoravne linije iz točke 1 i dolje do duljine kroja.

Označiti točku 10.

1 do 11 mjeriti širinu vratnog izreza + 0 do 0.5 cm. Povuci kratku okomitu liniju iz točke 11.

11 do 12 mjeriti 2 cm. Iscrtati okruglinu vratnog izreza (Ovi) od točke 1 do 12 i kratko, u smjeru, produljiti liniju.

10 do 13 mjeriti 1 do 1.5 cm. Spojiti točke 12 i 13 i produljiti liniju lijevo. 13 do 14 mjeriti 1.5 do 2 cm (ili Šr + dodatak na ŠI).

9 do 15 mjeriti $\frac{2}{3}$ širine orukavlja. Iz točke 15 povuci okomitu liniju.

16 je $\frac{1}{2}$ visine ramena stražnjeg dijela (9 do 13).

Povuci okomitu liniju desno. 17 je $\frac{1}{2}$ 9 do 16. Povuci kraću vodoravnu liniju lijevo. 17 do 18 mjeriti 1.5cm (točka sastava rukava na stražnjem dijelu– SSR).

12 do 19 mjeriti 3 do 5 cm (4 cm) i povuci okomitu liniju prema dolje, za duljinu ušitka. Na okomitoj liniji kod točke 16 mjeriti 0.5 do 0.75 cm gore i dolje za ušitak. Iscrtati oba kraka ušitka i produljiti ih lijevo od okomice cca 1.5 cm. Oblikovati orukavlje stražnjeg dijela (14, ušitak, 18, 15).

15 do 20 ostaviti međuprostor za odvajanje stražnjeg od prednjeg dijela 5 do 15 cm i povući okomitu liniju.

20 do 21 mjeriti $\frac{1}{3}$ širine orukavlja.

21 do 22 izmjeriti širinu grudi.

Provjeriti dužinu od 8 do 15 i 20 do 22, što ukupno treba odgovarati zbroju širine leđa, orukavlja i grudi odnosno $\frac{1}{2}$ opsega grudi + dodaci za ugodnost nošenja.

22 do 23 mjeriti $\frac{1}{10}$ opsega grudi plus 0.5 cm. Iz točaka 22 i 23 povući okomite linije prema gore i dolje do duljine kroja, iz točke 20 do duljine kroja, a iz točke 21 do struka i prema gore. U struku prednje sredine označiti točku 24.

24 do 25 mjeriti visinu prednjeg dijela.

Povući vodoravnu liniju desno i označiti točku 26.

Kada je visina grudi (Vg) izmjerena na tijelu, na kroju se mjeri od točke 26 na dolje, što ovdje približno odgovara (ovisi o Do i obliku grudi) točki 23.

25 do 27 mjeriti širinu vratnog izreza + 0 do 0.5 cm (kao i na stražnjem dijelu).

25 do 28 mjeriti širinu vratnog izreza + 1.5 do 2 cm.

Točku 25 spojiti s točkom 21 (isprekidano).

25 do 29 mjeriti širinu vratnog izreza + 1 cm.

Pomoću točaka 27, 29 i 28 nacrtati okruglinu vratnog izreza prednjeg dijela.

1 do 30 mjeriti duljinu 9 do 13 – 1.5 cm. Iz točke 30 izvući šestarom kratak luk desno sa središtem u točki 21. Isto tako izvući luk iz točke 26 sa središtem u točki 23.

30 do 31 mjeriti $\frac{1}{20}$ opsega grudi. 31 do 32 izmjeriti širinu ramena stražnjeg dijela (12 do 14).

32 do 33 mjeriti duljinu 26 do 27.

Nacrtati desni krak prsnog ušitka (23 do 33). 23 do 34 mjeriti duljinu 23 do 33.

Spojiti točke 27 i 34.

21 do 35 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja (točka sastava rukava prednjeg dijela – PSR).

21 do 36 mjeriti duljinu 9 do 17.

Točku 31 spojiti s točkom 36. Oblikovati orukavlje prednjeg dijela (31, 36, 20).

Prema potrebi iz točke 35 treba povući vodoravnu liniju do upravo nacrtane linije orukavlja. Označiti točku 37. 37 do 38 izmjeriti širinu struka. Označiti točku 39. 39 do 40 mjeriti $\frac{1}{2}$ duljine 24 do 38.

40 do 41 mjeriti $1/2$ opsega bokova + 3 do 5 cm (bez međuprostora).

Označiti točke 42, 43, 44 i 44a. Iznos 24 do 38 naziva se „viškom“ i predstavlja dodatnu širinu u odnosu prema željenoj u području struka (pomoćne mjere $\check{S}s$ i $1/2 Os$ + iznos komocije),

koja se u pravilu raspoređuje na ušitke i zaobljenost bočnih šavova.

Iznos 7 do 41 naziva se „manjkom“ i predstavlja nedostatak širine u odnosu prema željenoj u području bokova ($1/2 Od$ + iznos komocije), koja se u pravilu raspoređuje na proširenje kod bočnih šavova.

$1/2$ „viška“ (24 do 38) mjeriti lijevo i desno od točke 42. $1/2$ duljine 39 do 40 mjeriti lijevo i desno od točke 43.

Nacrtati ušitak od točke 23 (vrh grudi) do duljine kroja odnosno podijeliti prednji dio na dva dijela. Kod točke 44 mjeri se $1/2$ „manjka“ (7 do 41) desno, odnosno od točke 44a lijevo. Od linije struka na bočnom šavu mjeriti 1cm gore, povući kratke vodoravne linije i označiti točke 45 i 45a od kojih treba mjeriti 0.5 do 1.5 cm lijevo i desno.

Nacrtati bočni šav na prednjem i stražnjem dijelu simetrično (zrcalna slika).

Od linije struka na stražnjoj liniji orukavlja (točka 9) izmjeriti 0.5 cm gore i povući kratku vodoravnu liniju te označiti točku 46. Od te točke mjeriti lijevo i desno cca 1.5 cm za sužavanje stražnjeg dijela.

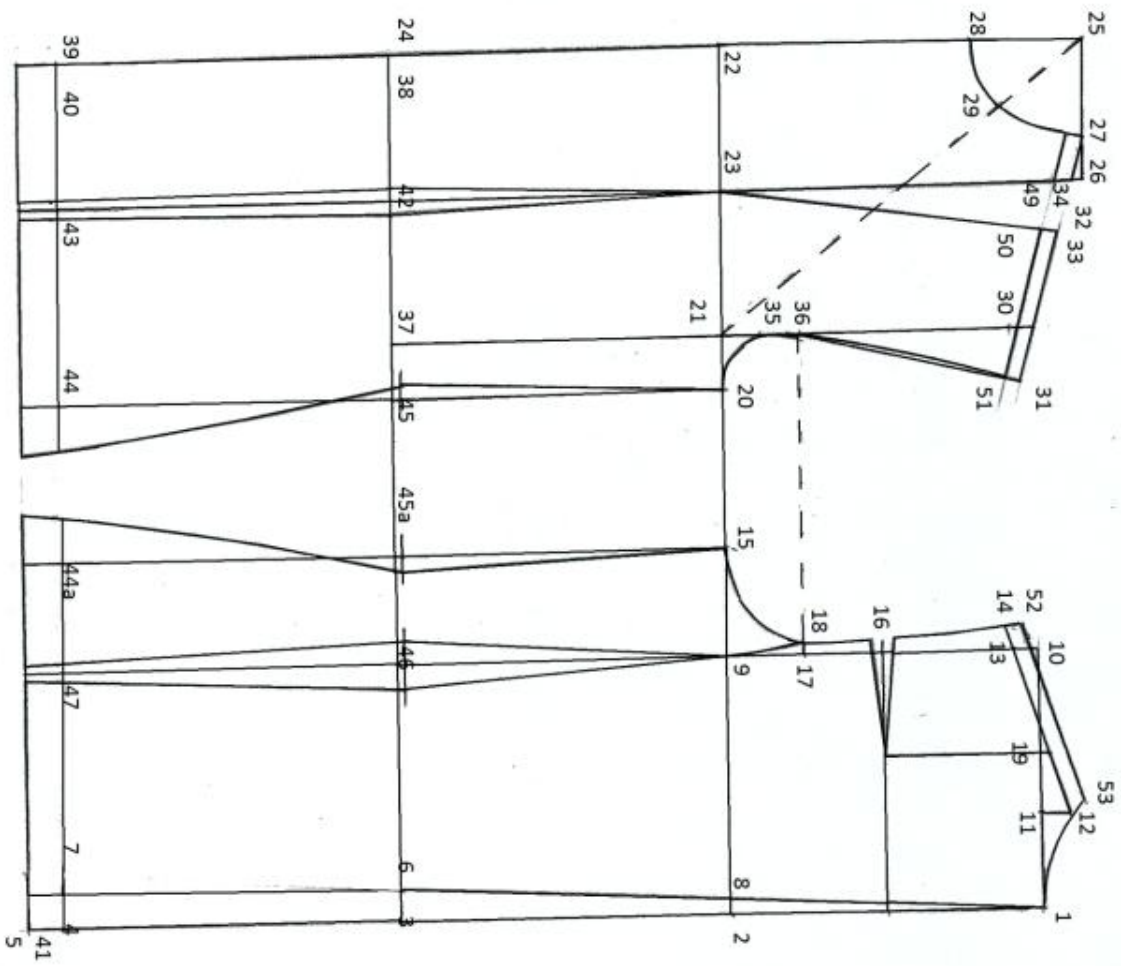
Za točno određivanje sužavanje kod točaka 45, 46, pa i kod točke 42, potrebno je utvrditi željeni iznos komocije u struku ($1/2 Os$ + 5 do 10 cm).

Označiti točku 47. Kod točke 47 mjeriti lijevo i desno $1/3$ iznosa mjenenog kod točke 46, što smanjuje iznos komocije na području bokova na 2 do 4 cm. Oblikovati ušitak (odnosno odvajanje) stražnjeg dijela.

Kod „većih“ iznosa „manjka“ potrebno je jedan dio raspodijeliti i kod točaka 43 i 47, a prema potrebi i ukinuti dobivena suženja.

Za premještanje ramenog šava prema naprijed, mjeriti 1 cm dolje na prednjem dijelu i izvući usporedne linije te označiti točke 48, 49, 50 i 51.

Isti iznos koji je na prednjem dijelu oduzet treba dodati na stražnji, produljiti linije vratnog izreza i orukavlja te označiti točke 52 i 53.

Sl. 18. konstrukcija temeljnog kroja ženske jakne

5.3. KONSTRUKCIJA DVODJELNOG RUKAVA ZA TEMELJNOG KROJ ŽENSKE JAKNE

Na 19-oj slici je prikazano mjerenje visine rukavnog izreza i opsega orukavlja potrebnog za izračunavanje konstrukcijskih mjera za rukav.

Mjere za konstrukciju rukava:

Vri-visina rukavnog izreza: izmjereno na kroju = 42.80 cm

Oor-opseg orukavlja: izmjereno na kroju = 49.50 cm

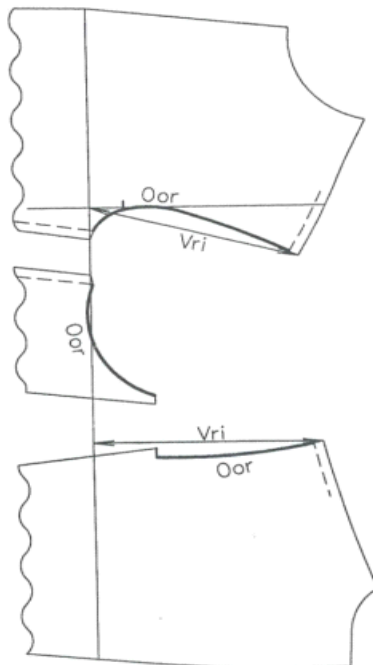
Dr-duljina rukava: $\frac{3}{8} Tv - 3.00\text{cm} = 60.00\text{ cm}$

Vro-visina rukavne okrugline:

$\frac{1}{2} Vri - (2/10 \text{ Šo} + 0.5 \text{ do } 1.5 \text{ cm}) = 17 \text{ cm}$

Kšr-kosa širina rukava: $\frac{1}{2} Oor - 0.5 \text{ do } 1 \text{ cm} = 24 \text{ cm}$

Odr-opseg duljine rukava = 27 cm

Sl. 19. mjerenje visine rukavnog izreza i opseg orukavlja

Na 20-oj slici prikazan je temeljni kroj dvodijelnog rukava.

Postupak konstrukcije dvodijelnog rukava:

1 je početna točka, povući okomitu liniju.

1 do 2 mjeriti visinu rukavne okrugline.

1 do 3 mjeriti duljinu rukava.

3 do 4 mjeriti 2 do 3 cm.

2 do 5 je $\frac{1}{2}$ duljine 2 do 4 – 1cm. Od točaka 1, 2, 3 i 5 povući vodoravne linije desno.

2 do 6 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja (točka sastava rukava koja odgovara točki 35 na prednjem dijelu).

6 do 7 mjeriti kosu širinu rukava. Iz točke 7 povući okomitu liniju do visine lakta te označiti točke 8 i 9.

4 do 10 mjeriti $\frac{1}{2}$ duljine rukava.

5 do 11 mjeriti 1cm. Nacrtati liniju prednje sredine rukava (6, 11,4).

8 do 12 mjeriti 2 cm.

13 je $\frac{1}{2}$ duljine od 1 do 7. Spustiti okomitu liniju i označiti točku 14.

13 do 15 i 14 do 16 mjeriti 1cm.

7 do 17 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja + 0.5cm. Spojiti točke 15 i 17.

17 do 18 izmjeriti 0.5 cm. Spojiti točke 16 i 18.

19 je $\frac{1}{2}$ duljine 1 do 15. Spojiti točke 6 i 19.

20 je $\frac{1}{2}$ duljine 6 do 19. Spojiti točke 20 i 15.

21 je $\frac{1}{2}$ duljine 20 do 15. Iz točke 21, a na liniju 15, 20 povući liniju pod pravim kutom.

22 je $\frac{1}{2}$ duljine 15 do 17. Iz točke 22, a na liniju 15, 20 povući liniju od pravim kutom .

22 do 23 mjeriti 0.8 do 1 cm.

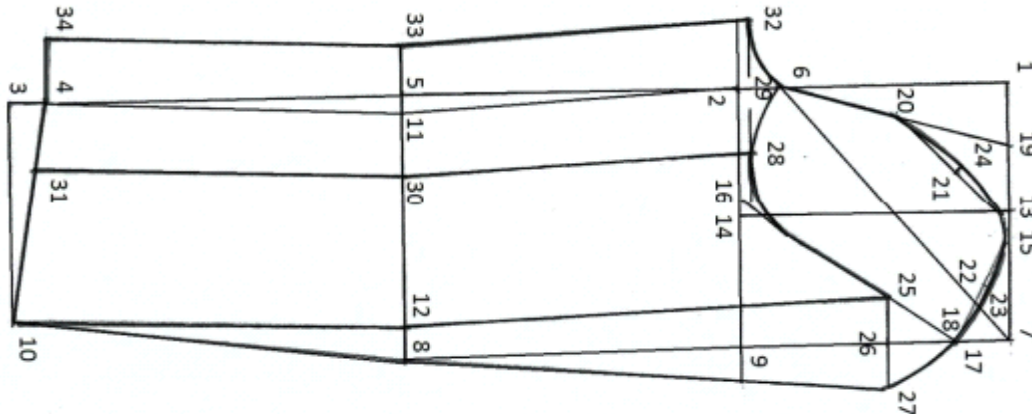
21 do 24 mjeriti 1.3 cm.

17 do 25 mjeriti 4 do 5 cm. Povući vodoravnu liniju desno i označiti točku 26.

26 do 27 mjeriti duljinu 25 do 26. Pomoću točaka 6, 20, 24, 15, 23, 17 i 27 oblikovati rukavnu okruglinu gornjeg dijela rukava.

Od vodoravne linije iz točke 2 mjeriti prema gore 0.5 do 1cm i povući kratku vodoravnu liniju.

Oblikovati okruglinu donjeg dijela rukava (6 do 25).

Sl. 20. temeljni kroj dvodijelnog rukava za žensku jaknu

6 do 28 mjeriti 2.5 do 4 cm (ili od prednje sredine rukava desno do rukavne okrugline 2 do

3cm).

Iz točke 28 okomito na prednju sredinu rukava (6, 11, 4) povući liniju i označiti točku 29.

11 do 30 i 4 do 31 mjeriti dužinu 28 do 29. Nacrtať šav donjeg rukava ispod ruke (28, 30, 31).

29 do 32, 11 do 33 i 4 do 34 (vodoravno lijevo) mjeriti duljinu 28 do 29. Nacrtať šav gornjeg

rukava ispod ruke (32, 33, 34) oblikovati dio rukavne okrugline od točke 6 do točke 32.

6 do 35 mjeriti duljinu orukavlja od točke 35 do 18, na prednjem odnosno stražnjem dijelu + 0.5 do 1 cm.

35 do 36 mjeriti duljinu orukavlja od točke 18 do 52 na stražnjem dijelu umanjeno za iznos

ušitka + 1 do 1.5 cm za nadržavanje rukava.

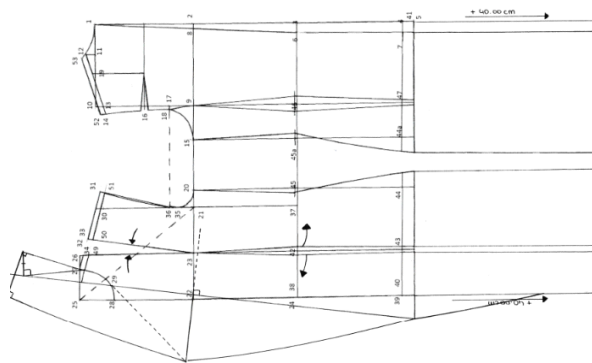
6 do 37 mjeriti duljinu orukavlja od točke 35 do 51 na prednjem dijelu + 1 do 1.5 cm za nadržavanje rukava.

Točka 36 treba doći na točku 37. Inače je potrebno provjeriti prethodno izmjerene iznose, kao i prije utvrđeni iznos Oor i proračun Kšr.

5.4. SKICA MODELA I MODELIRANJE ŽENSKE JAKNE

Sl. 21. skica modela

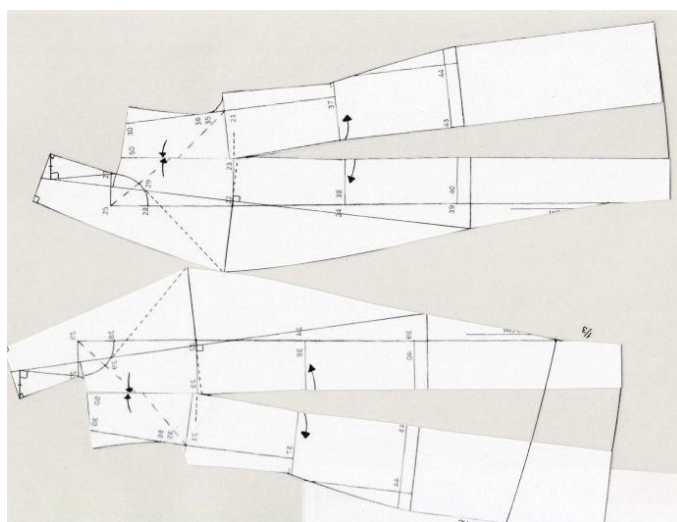
Sl. 22.

Na 22-oj slici prikazan je postupak modeliranja prednjeg i stražnjeg dijela ženske jakne.

Cijeli temeljni kroj se produljuje za 40.00 cm.

Na prednjem dijelu kroja zatvaramo rameni ušitak, te nam se tima otvara ušitak na struku.

Na prednjoj desnoj strani crtamo šal ovratnik.

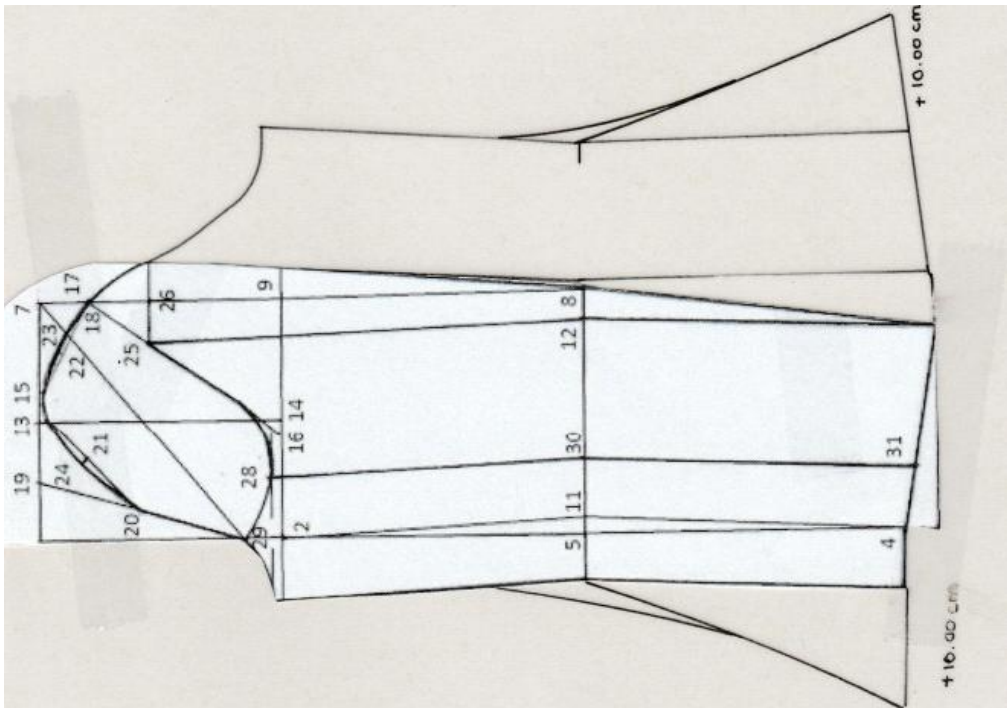
Sl. 23

Na 23-oj slici prikazan je postupak modeliranja prednjeg dijela ženske jakne.

Lijevu stranu prednjeg dijela na bočnom šavu skraćujemo, $\frac{1}{2}$ od produženog dijela duljine kroja 20.00 cm.

Prednju sredinu lijevog dijela dijelimo na $\frac{1}{3}$ od produženog dijela duljine kroja 13.03 cm.

sl. 25.

Na 25-jej slici prikazan je postopak modeliranja rukava.

Rukav smo otvorili.

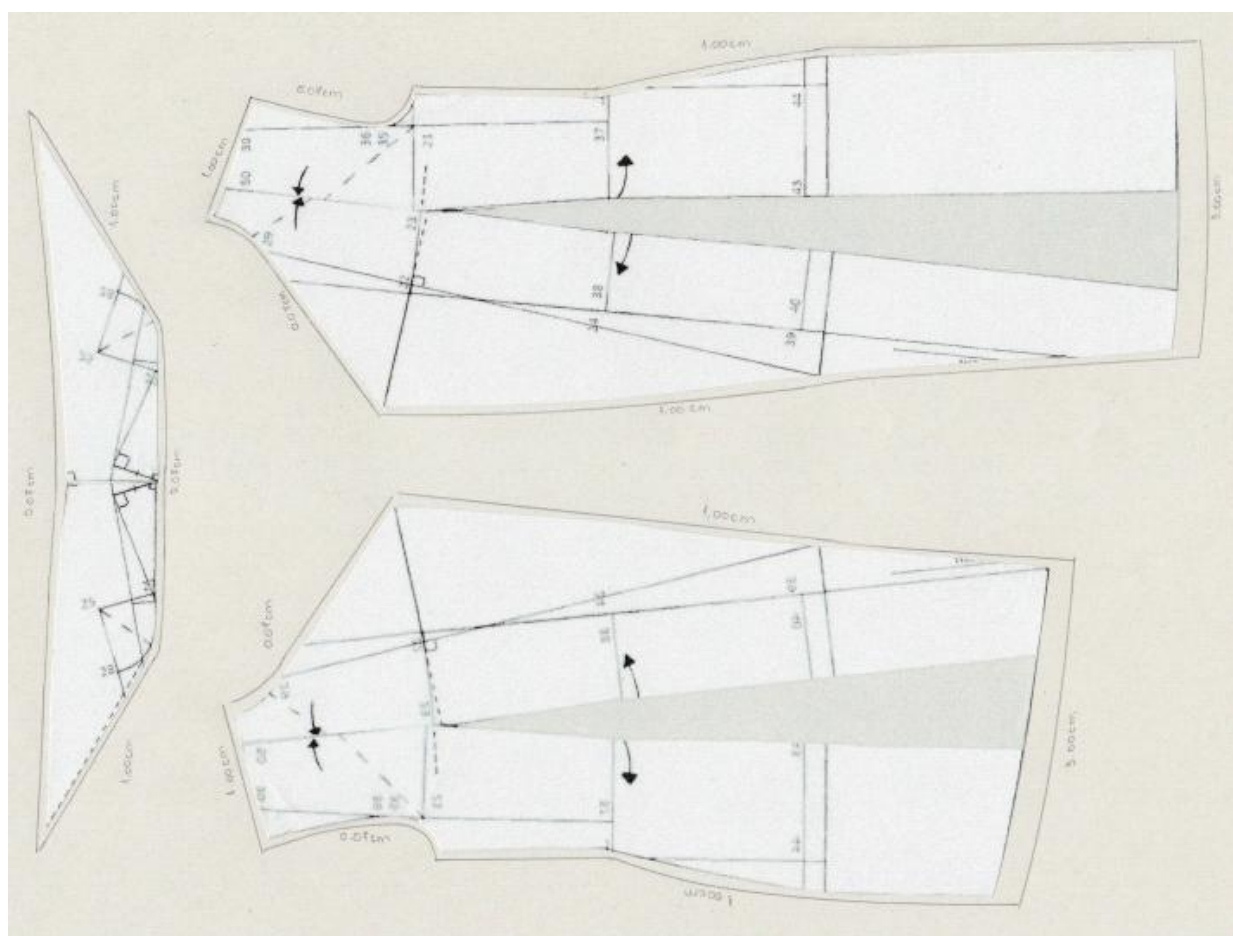
Proširili smo širinu rukava za 10.00 cm s svake strane.

5.5. KROJNI DIJELOVI I ŠAVNI DODATCI

Na oblikovane krojne dijelove dodaju se šavni dodatci. Svi šavni dodatci su dodani za 1.00 cm, osim kod poruba gdje je dodano 3.00 cm. Na rukavnoj okruglini dodali smo 00.07 cm i na vratnom izrezu.

Dodatci na šal kragni su 1.00 cm lijevo i desno i 00.07 cm.

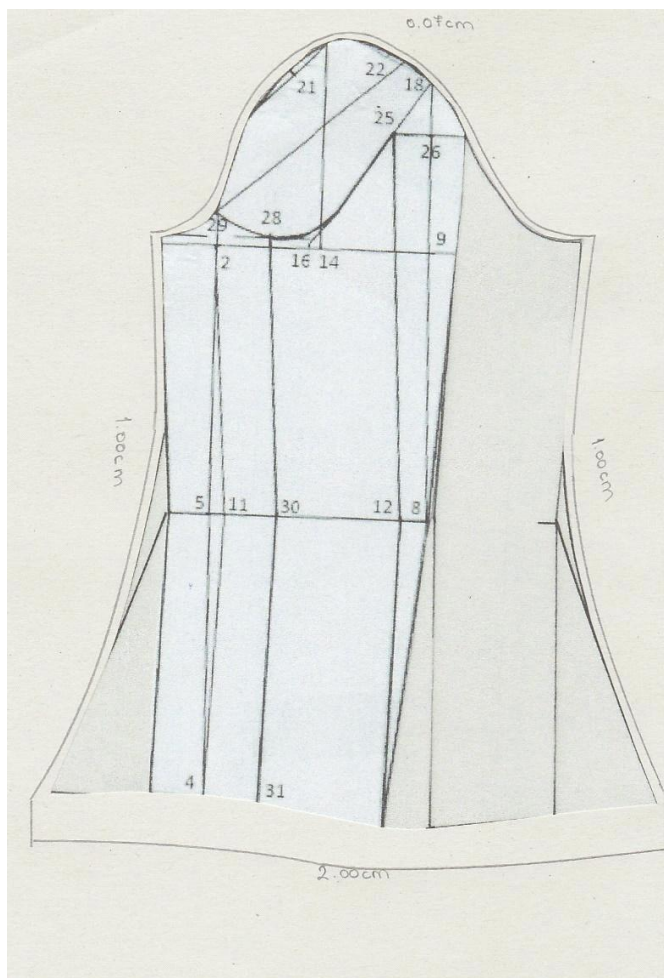
Prikazano na slici 26. 27.

Sl. 26.

SL. 28.

Na 28-oj slici prikazan je oblikovani krojni dio rukava. Dodani su šavni dodatci u širini za 1.00 cm, a kod poruba rukava 2.00 cm. Na rukavnoj okruglini dodali smo 00.07 cm.

6. ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu prikazala sam život Indijanaca, njihovu kulturu i čime su se borili tijekom svog života. Njihova odjeća i kultura mi je bila najveća inspiracija.

Moje viđenje današnjih Indijanaca prikazala sam kroz svoju kolekciju. Odradila sam svoju viziju modernog ogrtača kojega su u hladnim vremenima indijanci koristili kao plašt. Također uz detaljan postupak i primjer temeljnog kroja ženske jakne. Krojevi su jednostavni jer ne sadrže dodatne ušitke, nego su široki. Nisam ih željela sužavati jer sam htjela dočarati bogatstvo materijala i posve drugačiji dojam gotovog proizvoda. Odjevni predmet bi se radio od fine kašmirske dlake.

7. LITERATURA

- [1] E. Lips, Knjiga o Indijancima/Das Indianerbuch, Njemačka: Kokoro, (1906-1988).
- [2] E. M. D. ml., The Patriot Chiefs / by Alvin M. Josephy, Jr./Poglavice patrioti - hronika otpora američkih Indijanaca, Metaphysica, 1993.
- [3] T. Whiffen, »wikipedia,« 1914. [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/97/Okaina_girls_by_Thomas_Whiffen_%281914%29.jpg/318px-Okaina_girls_by_Thomas_Whiffen_%281914%29.jpg. [Pokušaj pristupa 2 5 2022].
- [4] L. Mira, »wikiwand,« [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ca/Peace_pipe.jpg?1652266090543. [Pokušaj pristupa 6 11 2021].
- [5] O. chief, »wikipedia,« 1924. [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1c/Chef_Oca%C3%AFna.JPG. [Pokušaj pristupa 9 4 2022].
- [6] W. C. Sturtevan, »Handbook of North American Indians,« Smithsonian Institution, 1978.
- [7] 1900. [Mrežno]. Available: https://static.klix.ba/media/images/vijesti/170108055.2_xl.jpg?v=3.
- [8] 1870. [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d7/William_S._Soule_-_Arapaho_camp.jpg?1652266453447.
- [9] 1898. [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/00/Arapahoe_Chief.jpg/640px-Arapahoe_Chief.jpg?1652266684582.
- [10] [Mrežno]. Available: https://hr.taylrrenee.com/images/obrazovanje/kannibal-eto-znachenie-i-primeri-kannibalizma-u-zhivotnih-i-lyudej_4.jpg.
- [11] J. H. Steward, Handbook of South American Indians, Vol. 3: The Tropical Forest Tribes (Classic Reprint) ur., Forgotten Books (July 25, 2017).
- [12] 1864. [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/67/Chief_seattle.jpg/300px-Chief_seattle.jpg.
- [13] [Mrežno]. Available: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/11/Kane_Assiniboine_hunting_buffalo.jp

g.

- [14] [Mrežno]. Available: https://sp-ao.shortpixel.ai/client/to_webp,q_lossless,ret_img,w_750/https://www.bastabalkana.com/wp-content/uploads/2014/10/Ples-za-prizivanje-ki%C5%A1e-ili-HAARP-indijanski-ki%C5%A1ni-ples-750x422.jpg.
- [15] [Mrežno]. Available: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1c/Tomakawk.jpg/250px-Tomakawk.jpg>.